

SROVNÁVACÍ PEDAGOGIKA JAKO CESTA KE ZKVALITŇOVÁNÍ PROFESNÍ PŘÍPRAVY UČITELŮ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

COMPARATIVE PEDAGOGY AS A WAY TO IMPROVE THE PROFESSIONAL TRAINING OF PRE-SCHOOL TEACHERS

Jana Uhlířová, Barbora Loudová Stralczyňská

Katedra preprimární a primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Příspěvek mapuje rozvoj výuky srovnávací pedagogiky v oblasti předškolního vzdělávání na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Cílem je analyzovat rozvoj komparativní tematiky v obsazích programů učitelství pro MŠ (Bc.) a pedagogika předškolního věku (NMgr.) a získat hodnocení studentů k výuce témat srovnávací pedagogiky pro jejich profesní rozvoj. Metodami sběru dat je zaprvé obsahová analýza dokumentů ukotvujících studijní obsahy předešlých a aktuálních akreditací a zadruhé dotazníkové šetření vlastní konstrukce mezi studenty vyšších ročníků studia, kteří mohou danou problematiku relevantně reflektovat. Studijní obsahy zaměřené na srovnávací pedagogiku mají dlouhodobě pozitivní ohlasy ve studentském hodnocení. Obsahová orientace kurzů je přizpůsobována vývojovým trendům v Evropě.

Klíčová slova: odborná příprava učitelů; předškolní vzdělávání; internacionalizace vzdělávání učitelů; srovnávací pedagogika; studentské hodnocení výuky

Abstract

The paper maps the development of teaching comparative pedagogy in the field of preschool education at the Faculty of Education of Charles University. The aim is to analyse the development of comparative topics in the curricula o, B.A. an, M.A. programmes in Early Childhood Education and to obtain students' assessment of the teaching of comparative education topics for their professional development. The methods of data collection are a content analysis of documents anchoring curricular contents of accreditations and a questionnaire survey of our own design among students in senior years of study. The curricular contents focused on comparative pedagogies have long had a positive response

in student evaluations. The content orientation of the courses is adapted to developments in Europe.

Keywords: professional teacher training; early childhood education; internationalisation of teacher education; comparative pedagogy; student evaluation of teaching

1 ÚVOD

Cílem příspěvku je zmapovat rozvoj výuky srovnávací pedagogiky v oblasti předškolního vzdělávání na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a získat hodnocení výuky studentů v tématech týkajících se zahraničních modelů, trendů a mezinárodního ukotvení systémů předškolního vzdělávání. Studijní programy připravující učitele MŠ zde usilují o zařazení samostatných předmětů přinášejících komparativní vhled. Integrují témata srovnávací pedagogiky do kurzů napříč semestry. Záměrem je otevřít perspektivy studentů a umožnit jim alternativní náhled na teoretické koncepty i dílčí problémy praxe.

2 TEORIE

Předškolní vzdělávání shodně jako další oblasti školství podléhá globalizačním a integračním tlakům (Walterová, 2006). Mezinárodní studie velkého rozsahu podněcují internacionální komparaci, koordinaci a harmonizaci vzdělávání (European Commission, 2019a, 2019 b; OECD, 2003; Schleicher, 2019). Učitelům a vedoucím pracovníkům nestačí znát pouze český kontext, ale potřebují se orientovat ve vývojových tendencích, pedagogických modelech, strategických a koncepčních dokumentech i v rozmanitých přístupech k řešení aktuálních problémů praxe v předškolním vzdělávání v Evropě. Internacionalizace profesní přípravy učitelů je důležitým aspektem rozvoje kvality jejich přípravného vzdělávání v kontextu potřeb vzdělávacích systémů v zahraničí (Abraham & Brömssen, 2018; Koh et al., 2022), na což cílí také inovace programů v oblasti předškolní pedagogiky na PedF UK.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Šetření zkoumalo, jak je komparativní tematika zahrnuta v obsazích předškolních studijních programů a jak studenti hodnotí začlenění komparativních témat z hlediska jejich profesního rozvoje. Výzkum vychází z (1) obsahové analýzy dokumentů (Hendl, 2023) ukotvujících studijní obsahy předešlých a aktuálních akreditací učitelství pro MŠ (Bc.) a pedagogiky předškolního věku (NMgr.) na PedF UK (rozsah, typy témat a jejich integrace do studia); (2) dotazníkového šetření mezi studenty (dílní oblasti profesních kompetencí). Anonymní dotazník vlastní konstrukce obsahoval skupiny položek: informace o respondentech, Likertovy škály zjišťující subjektivní názory studentů na komparativní obsahy, položky reflektující různé typy mobilit a internacionální zkušenosti. Vyhodnocení dat se realizuje prostřednictvím popisné statistiky pro uzavřené položky a kvalitativní analýzy v MAXQDA pro otevřené položky.

4 VÝSLEDKY/OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Obsahová analýza studijních programů ukázala, že otázky srovnávací pedagogiky se do programů včleňují od jejich založení. Počáteční tematika se zaměřovala na komparaci vzdělávacích systémů. Prohlubování rozvoje předškolní srovnávací pedagogiky vedlo k prohlubování obsahu a integraci s dalšími historicky i sociálně založenými aspekty. Studijní programy v poslední dekádě zahrnují min. 1–3 povinné/povinně volitelné kurzy explicitně zaměřené na modely předškolního vzdělávání, mezinárodní strategie, dokumenty EU, klíčové výstupy mezinárodních šetření a pedagogické koncepce v zahraničí. Integrují sociálně-politická témata (vícejazyčnost, inkluze dětí s SVP, kooperace s rodinou, monitoring kvality apod.). Jsou reflektivně uchopeny s cílem rekonstruovat koncepty studentů a umožnit jim redefinici pohledů na vybraná témata a vlastní praxi. Dotazníkové šetření bude realizováno v dubnu–květnu 2024.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Předvýzkumná fáze ukázala (analýza reflexí studentů k daným předmětům a mobilitám), že konkrétní zkušenosti studentů našich oborů se zahraničním studiem (Erasmus+) i s krátkodobými skupinovými stážemi v zahraničí prohlubují

zájem o teoretické i praktické otázky z mezinárodní perspektivy. Rozšiřují jazykové kompetence studentů. Mění někdy rigidní přístupy k dílčím problémům praxe (inkluze, zařazování dětí do 6 let do předškolních institucí, role učitele) a celkově podporují reflektivní kompetence studentů. Vedou k seznamování s akademickou kulturou a evropským kulturním dědictvím. Obtíže byly v minulosti spojeny s jazykovou nevybaveností studentů. Nedostatek studijních materiálů byl překážkou. Reakce a hodnocení výuky studenty však jsou dlouhodobě pozitivní. Kontakt se zahraniční perspektivou a vlastní mobilita do partnerských zemí prohlubuje jejich humanistické a demokratické přístupy.

6 LITERATURA

- Abraham, G. Y., & Brömssen, K. (2018). Internationalisation in teacher education: student teachers' reflections on experiences from a field study in South Africa. *Education Inquiry*, 9(4), 347–362. <https://doi.org/10.1080/20004508.2018.1428035>
- Hendl, J. (2023). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Páté, přepracované vydání). Portál.
- European Commission. (2019a). *Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems (2019/C 189/02)*. Council of European Union.
- European Commission. (2019 b). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe: 2019 Edition. Eurydice Report*. Publications Office of European Union.
- OECD. (2023). *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>.
- Koh, A., Pashby, K., Tarc, P., & Yemini, M. (2022). Editorial: Internationalisation in teacher education: discourses, policies, practices. *Teachers and Teaching*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/13540602.2022.2119381>.
- Schleicher, A. (2019). *Helping our Youngest to Learn and Grow: Policies for Early Learning, International Summit on the Teaching Profession*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264313873-en>.
- Walterová, E. (2006). *Srovnávací pedagogika: vývoj a proměny v globálním kontextu*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.